

از همان ابتدا که رادیو ۲۴ ساعته نبود، رادیو تهران کلاً ۸ ساعت و نیم به صورت روزانه و شبانه برنامه داشت. این ۸ ساعت هم بین اخبار، موسیقی، ورزش، فرهنگ، آموزه‌های بهداشتی و نکات خانه‌داری تقسیم شده بود.

۸۰ سال از حضور موثر رادیو در خانه‌های مردم می‌گذرد، اما تا به حال به این فکر کرده‌اید که رادیو چطور گذرش به ایران افتاد؟

از تلگراف بی‌سیم تا رادیو

۸۰ سال پیش هیچ‌کس فکرش را هم نمی‌کرد که جعبه جادویی رادیو وارد ایران شده و تا این حد محبوب دل مردم و حضورش در هر خانه از اوجب واجبات باشد و بعدها بخش بسیار مهمی از تاریخ شفاهی ایران شود. هر چند با آمدن تلویزیون و رسانه‌های دیگر، این حضور کم‌رنگ شد، ولی هیچ‌وقت از بین نرفت. اگر در گذشته نه‌چندان دور رادیو باز بوده‌اید یا هنوز هم دل در گرو رادیو دارید بهتر است با تاریخچه حضورش در ایران آشنا باشید.

الهام فیروزبخت
خبرنگار

رادیو ایران قرار گرفت که سال‌های اول فعالیتش فقط موسیقی پخش می‌کرد.

پخش خبر با اعمال شاقه

مسئول تهیه اخبار «خبرگزاری پارس» بود که در ابتدا به آن «آژانس پارس» می‌گفتند. خبرگزاری پارس در اوایل شروع کارش مجبور بود تکه‌های خبری روزنامه‌ها را جدا کند و به دست گویندگان خبر رادیو برساند. اما پنج سال بعد این آژانس خبری در تولید و پخش خبر حرفه‌ای شد و علاوه بر پخش اخبار چهار شماره بولتن صبح و عصر تهیه می‌کرد و کاملاً رایگان در اختیار روزنامه‌ها قرار می‌داد. گزارش‌های رادیویی هم با به صورت زنده ضبط می‌شد یا برنامه‌های از پیش تولید و ضبط شده‌ای بود که در بخش اخبار پخش می‌شد. جالب این‌که اخبار خارجی در فاصله کم بین ضبط اخبار از شبکه‌های خارجی توسط تله‌تایپ که کار خبرنگار را انجام می‌داد، ترجمه می‌شد و برای تنظیم خبر برای بخش خبری ارسال می‌شد. کم‌کم استان‌های دیگر کشور هم اقدام به خرید دستگاه‌های گیرنده و فرستنده کرده و رادیو استان خود را تأسیس کردند. درست است بعدها تلویزیون رقیب سرسخت این رسانه شد، اما رادیو عقب‌نشینی نکرد و با افتتاح شبکه‌های مختلف سعی کرد از رقیب باز نمانده و مخاطبانش را از دست ندهد.

وقتی در سال ۱۳۰۳ در شماره هفتم مجله «ایران‌شهر» شخصی به نام «فرهاد» که از دانش‌آموختگان دارالفنون بود مقاله‌ای به نام «تلفن بی‌سیم» نوشت، بسیاری از خوانندگان آن مجله برای اولین بار از وجود رسانه‌ای به نام «رادیو» اطلاع پیدا کردند و بی‌صبرانه منتظر بودند تا هر چه زودتر رویای دیدن و لمس کردن این وسیله از نزدیک و گوش سپردن به امواج کوتاه و بلندش به واقعیت تبدیل شود.

پایه بلند موج کوتاه

۲۰ سال می‌شد که از اختراع رادیو می‌گذشت که این جعبه جادویی وارد ایران شد. اما همان‌طور که خود مخترع رادیو گوگلیلمو مارکونی پس از سال‌ها تلاش توانسته بود با نصب آنتنی بی‌سیم روی یک کایت از بین صدای فشفش و خش‌خش صداهای دیگری هم مخابره و دریافت کند؛ حضور رادیو در ایران هم با تلگراف‌های بی‌سیم شروع شد. وزارت جنگ اولین دکل پایه بلند ۱۲۰ متری با قدرت ۲۰ کیلووات، در زمین ۲۰ هزار متر مربعی قصر قاجار نصب کرد که هنوز هم بقایای این دکل قابل رویت است. سال ۱۳۱۸ یک شرکت آلمانی طبق قراردادی که با ایران بسته بود، بالاخره اولین دستگاه فرستنده امواج رادیویی را تحویل داد تا روی فرستنده‌های موج کوتاه و متوسط وزارت پست، تلگراف و تلفن نصب شود. درست یک سال بعد یعنی ساعت ۱۰ صبح روز ۴ اردیبهشت ۱۳۱۹ اولین فرستنده رادیویی مورد بهره‌برداری و کار رادیو رسماً آغاز شده و اولین چیزی که از رادیو برای مردم پخش شد پیام محمدرضا پهلوی به مردم ایران بود.

رادیویی برای پایتخت

اما چرا اولین شبکه رادیویی، رادیو تهران نامگذاری شد؟ مثل هر پروژه‌ای که در ابتدا دارای نقاط ضعف بسیاری است رادیو در ایران هم از زیر صفر کارش را شروع کرده بود و طبیعتاً دارای نقاط ضعف فراوانی بود. اوایل شروع کار، رادیو تنها ۵ ساعت برنامه داشت که با دو فرستنده ضعیف پخش می‌شد.

امواج کوتاه ۲۰ کیلوواتی و امواج متوسط ۲ کیلوواتی آنقدر قدرت نداشتند تا بتوانند صدای این رسانه را به گوش مردم در سراسر کشور برسانند. بضاعت این امواج در حد تهران و شهرهای نزدیک به تهران بود و فقط پایتخت‌نشینان و ساکنین شهرهای همجوارشان می‌توانستند از رادیو استفاده کنند. البته کمی بعد یک فرستنده ۲۰ کیلوواتی خریداری شد تا صدای ایران را تقویت کند. در شروع کار ساختمان رادیو که در «بی‌سیم قصر» قرار داشت، دارای دو طبقه بود. طبقه اول یک اتاق انتظار داشت و دستگاه‌های تقویت‌کننده و فرستنده در همان طبقه قرار داشت. طبقه دوم با دبل کردن سقف و در ورودی و خروجی و نصب پرده‌های ضخیم به استودیو تبدیل شده بود. بودجه در نظر گرفته شده برای رادیو ۸۰ هزار تومان و این بودجه بندی زیر نظر اداره «پروژه افکار» تعیین شده بود.

نشستن پای جعبه جادو

اما از همان ابتدا که رادیو ۲۴ ساعته نبود، رادیو تهران کلاً ۸ ساعت و نیم به صورت روزانه و شبانه برنامه داشت. این ۸ ساعت هم بین اخبار، موسیقی، ورزش، فرهنگ، آموزه‌های بهداشتی و نکات خانه‌داری تقسیم شده بود. این‌طور نبود که شما ۶ صبح پیچ رادیو را بپیچانید و مجری با تمام انرژی سلامت‌ان بدهد. برنامه روزانه رادیو تهران حول و حوش ساعت ۱۱ و نیم شروع به کار می‌کرد و تا ۲ بعدازظهر ادامه